

УДК 347.73

DOI <https://doi.org/10.24144/2307-3322.2024.86.3.47>

РОЛЬ ФІНАНСОВОГО ПРАВА У ЗАБЕЗПЕЧЕННІ СТАЛОГО РОЗВИТКУ В УКРАЇНІ: ЗЕЛЕНА ЕКОНОМІКА ТА ІНВЕСТИЦІЇ

Зубко В.В.,

студентка 3 року навчання першого (бакалаврського) рівня вищої освіти спеціальності 081 «Право» факультету слідчої та детективної діяльності Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого, ORCID: 0009-0007-7564-3843 e-mail: v.v.zubko@nlu.edu.ua

Чербаджи Ю.Г.,

студентка 3 року навчання першого (бакалаврського) рівня вищої освіти спеціальності 081 «Право» факультету слідчої та детективної діяльності Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого, ORCID: 0009-0005-9379-3592 e-mail: yu.g.cherbadzhy@nlu.edu.ua

Зубко В.В., Чербаджи Ю.Г. Роль фінансового права у забезпеченні сталого розвитку в Україні: зелена економіка та інвестиції.

Ця стаття присвячена аналізу ролі фінансового права у забезпеченні сталого розвитку в Україні, зокрема в контексті забезпечення зеленої економіки та інвестиційних процесів. Сучасний розвиток глобальної економіки все частіше акцентує увагу на концепції сталого розвитку, що охоплює економічний, соціальний та екологічний аспекти. Одним із ключових інструментів досягнення цього є перехід до зеленої економіки, яка направлена на забезпечення збереження природних ресурсів, зменшення негативного впливу на довкілля та забезпечення сталого використання ресурсів. У цьому контексті фінансове право відіграє надзвичайно важливу роль, оскільки саме через правові механізми регулюються інвестиційні процеси, екологічне оподаткування та фінансова підтримка екологічних ініціатив. Виникає потреба створити правові рамки для сприяння зеленій економіці та залучення інвестицій, орієнтованих на стале зростання. В даній статті авторами буде розглянуто окремі інструменти сталого розвитку та відповідні механізми як у загальній практиці, так і в національній.

Для України, яка в умовах економічної трансформації прагне інтегруватися в глобальні економічні процеси, питання зеленої економіки набувають особливої актуальності. Водночас, ефективне функціонування зеленої економіки неможливе без відповідної правової бази, що регулює інвестиційні потоки та забезпечує екологічні стандарти. Враховуючи виклики, з якими стикається Україна у сфері сталого розвитку, особливо в контексті повномасштабного вторгнення, дослідження ролі фінансового права у забезпеченні цього процесу є актуальним та необхідним для формування комплексного підходу до розвитку зеленої економіки.

Дослідження акцентує увагу на ролі державної політики у формуванні сприятливого інвестиційного клімату для проектів зеленої економіки, а також на значенні міжнародної співпраці у впровадженні екологічно орієнтованих ініціатив. Розглянуто вплив фінансово-правових механізмів на забезпечення прозорості та ефективності використання ресурсів. Також буде проаналізовано сучасні виклики, які стоять перед Україною на шляху до впровадження принципів сталого розвитку, а також окреслено перспективи гармонізації національного законодавства з міжнародними стандартами.

Ключові слова: фінанси, зелена економіка, сталий розвиток, інвестування, зелені облігації.

Zubko V.V., Cherbadzhi Y.G. The role of financial law in ensuring sustainable development in Ukraine: green economy and investments.

This article explores the significance of financial law in promoting sustainable development in Ukraine, particularly with regard to fostering a green economy and managing investment processes. The modern global economy increasingly emphasizes the concept of sustainable development, which integrates economic, social, and environmental dimensions. A pivotal approach to achieving this goal is transitioning to a green economy, which focuses on conserving natural resources, reducing environmental harm, and ensuring the sustainable use of resources. Financial law plays a crucial role in this transition, as it provides the legal framework for regulating investment activities, implementing environmental taxation, and supporting ecological initiatives. To facilitate the green economy and attract investments aimed at sustainable growth, it is essential to develop a robust legal foundation. This article examines specific tools and mechanisms for sustainable development, drawing on both international and national practices.

For Ukraine, striving to integrate into global economic systems amid economic transformation, the development of a green economy is of particular importance. However, the successful implementation of a green economy requires an effective legal framework that governs investment flows and upholds environmental standards. Given the unique challenges Ukraine faces in achieving sustainable development, particularly in the context of the ongoing full-scale invasion, the study of financial law's role in this process is both timely and critical for shaping a holistic approach to green economic development.

The study focuses on the role of state policy in creating a favorable investment climate for green economy projects, as well as the importance of international cooperation in implementing environmentally oriented initiatives. It examines the impact of financial and legal mechanisms on ensuring transparency and efficiency in resource utilization. The research also analyzes contemporary challenges faced by Ukraine in adopting sustainable development principles and outlines prospects for harmonizing national legislation with international standards.

Key words: finance, green economy, sustainable development, investment, green bonds.

Постановка проблеми. В умовах кліматичних змін, виснаження ресурсів і екологічних загроз перехід до сталого розвитку стає актуальним на глобальному й національному рівнях. В Україні ці виклики ускладнюються економічними труднощами, війною та відновленням інфраструктури. Роль фінансового права полягає у створенні правових основ для реалізації зеленої економіки й залучення інвестицій, однак інтеграція цих принципів потребує глибоких реформ.

Мета статті – проаналізувати роль фінансового права у забезпеченні сталого розвитку в Україні через впровадження зеленої економіки та залучення інвестицій, дослідити наявні інструменти і механізми, а також оцінити перспективи післявоєнного відновлення на засадах екологічної стійкості.

Стан опрацювання проблематики. Питання встановлення та фінансування сталого виробництва не є новим, проте наразі активно розглядається серед наукових кол. Проблематика розвитку зеленої економіки є актуальною, що спонукає науковців до активного дослідження цього питання. У статті використовуються напрацювання та висновки таких авторів, як Томашук І.В., Лівак А.П., Тарасенко А.В., Гуляєва Л.П., Поліщук В.Г., Мельник О.І. та інших.

Вклад основного матеріалу. У ХХ столітті технологічний прогрес сприяв здешевленню виробництва, проте викликав значні екологічні проблеми, зокрема через використання тетраетилсвинцю та хлорфторвуглецю, які пошкодили озоновий шар та негативно вплинули на здоров'я людей. Це підкреслює необхідність переходу до концепції сталого розвитку, яка забезпечує потреби сучасності, не шкодячи майбутнім поколінням.

Європейський зелений курс – це ініціатива, яка закликає до рішучих і комплексних дій для захисту довкілля та боротьби зі зміною клімату, ставлячи ці питання на перше місце у політиці ЄС. Модель «зеленої економіки» спрямована на зменшення негативного впливу на довкілля, раціональне використання ресурсів та соціальну інклюзивність. Основні напрями включають інвестиції в природний капітал, екологічне виробництво та розв'язання енергетичних проблем.

Як для України, так і для країн світу набуває все більшого значення розвиток «зеленої економіки». З 2020 року вже діє ЗУ «Про Основні засади державної екологічної політики України на період до 2030 року», який в свою чергу надає нормативно-правову базу для того, щоб створити

“зелену економіку” в країні. Згідно з законом його основними цілями і пріоритетами є: забезпечення сталого виробництва та споживання, а також сталого розвитку природно-ресурсного потенціалу України [3].

Саме регіональна політика стала однією з важливих пунктів угод про асоціацію з ЄС, що дає велику кількість реалізованих проєктів “зеленого” розвитку в Україні за підтримки європейських країн. Україна є активним учасником міжнародних договорів, спрямованих на боротьбу зі зміною клімату та розвиток сталої економіки. Зокрема, важливим кроком стало приєднання до Паризької кліматичної угоди у 2016 році, що зобов’язує країну вжити заходів для адаптації до кліматичних змін та зменшення викидів парникових газів [4].

У період 2013–2016 рр. діяв Проєкт Європейського Союзу під назвою “Підтримка політики регіонального розвитку в Україні”. За цей проміжок часу було реалізовано низку грантових програм на 6 млн. євро [4].

Україна, ратифікувавши Паризьку угоду, зобов’язалася: скорочувати викиди парникових газів до менше 60% від рівня 1990 року до 2030 року; впроваджувати національні плани щодо зниження викидів вуглецю, зокрема через розвиток зеленої економіки, енергоефективності та відновлюваної енергетики.

Швейцарсько-український проєкт Despro підтримує перехід країни до децентралізації. Пріоритет набрав напрямок управління водопостачання та твердими відходами регіонів. За останні роки Despro підтримав 152 проєкти з розвитку комунальних послуг у селах, малих містах та громадах на загальну суму 183,7 млн. грн.

Програма реалізації муніципальної інфраструктури України “UMIP”, фінансована Європейським інвестиційним банком у розмірі 400 млн євро, була масштабно впроваджена. Її мета – надання кредитів для розвитку сталого опалення, підвищення енергоефективності громадських будівель, а також покращення систем водопостачання та водовідведення [2].

Необхідність створення системи виробництва та постачання біопалива для об’єктів «зеленої» енергетики є беззаперечною. Якщо традиційний паливно-енергетичний комплекс України вже представляє собою злагоджену систему, яка безперервно з’єднує виробників викопного палива та споживачів, то біоенергетичний сектор поки що залишається недостатньо розвиненим. Розвиток «зеленої» енергетики, зокрема біоенергетики, в Україні має аналогічну логіку до країн ЄС: використання місцевих палив зменшує залежність від імпортних джерел, а відновлюваність ресурсів є внеском у вирішення глобальних екологічних викликів [3].

Фінансові механізми сталого розвитку відіграють ключову роль у підтримці екологічних ініціатив. «Зелені» кредити дозволяють фінансувати енергоефективні проєкти, наприклад, модернізацію енергосистем будинків чи купівлю екологічного обладнання. «Зелені» облигації залучають кошти для розвитку відновлюваної енергетики та екологічних проєктів. Інвестиційні фонди спрямовуються на підтримку соціальних та екологічних ініціатив, залучаючи приватний і міжнародний капітал [2].

Еко-банкінг передбачає створення спеціалізованих банківських продуктів для підтримки екологічних ініціатив, таких як зелені автокредити чи інвестиції у відновлювані джерела енергії. Важливим є також імпаکت-інвестування, яке поєднує фінансову вигоду з досягненням конкретних соціальних і екологічних результатів, забезпечуючи прозорий і вимірний вплив на суспільство [1].

В Україні впровадження цих механізмів набирає обертів. Реалізуються еко-банкінг, випускаються «зелені» облигації для фінансування енергоефективних проєктів, що сприяє інтеграції екологічних стандартів у фінансову систему країни. Такі інструменти допомагають мінімізувати соціальні, екологічні та економічні проблеми, створюючи підґрунтя для сталого виробництва [1].

Основною перепорою для розвитку біоенергетики в Україні є державне субсидування внутрішніх цін на природний газ для населення та сфери житлово-комунального господарства, що позбавляє біомасу конкурентоспроможності в цих секторах. Поліпшити економічні умови для проєктів заміщення природного газу біомасою може впровадження послідовної політики поступового скасування субсидій для побутових та комунальних споживачів, що дозволить підвищити тарифи на газ до рівня економічно обґрунтованих витрат [4].

Подолання цього бар’єру відкриє можливість для вирішення інших проблем, наприклад: запровадити на державному рівні механізм субсидування для придбання біоенергетичного обладнання, розробити та затвердити урядовий план дій із розвитку біоенергетики відповідно до методології

Європейської Комісії, визначити національні цілі у сфері біоенергетики, особливо в оновленій Енергетичній стратегії України до 2030 року, а також сприяти формуванню ринку біомаси як палива шляхом створення достатньої кількості профільних компаній, що зосереджуються на постачанні біомаси й гарантують постійне забезпечення кінцевого споживача біопаливом, регулювати механізм тарифоутворення для стимулювання виробників теплової енергії до використання місцевих біопалив [4]. Думаємо, варто зазначити, що особливо актуальна тема в умовах сьогодення – як військові дії впливають на реалізацію зелених проєктів в Україні та як можна використати фінансові інструменти для екологічного відновлення країни після війни.

Незважаючи на те, що територією України тривають бойові дії, вже сьогодні постає потреба у розробці ефективних моделей післявоєнного відновлення. Відновлення економіки сьогодні можна розглядати як сукупність заходів у різних секторах господарської діяльності, спрямованих на підвищення конкурентоспроможності країни, відновлення виробничого потенціалу, поліпшення якості життя населення та стимулювання внутрішнього і зовнішнього попиту, базуючись на інноваційних підходах і сучасних технологіях [5].

На конференції в Лугано (липень 2022 р.) українська делегація представила план післявоєнного відновлення країни, який багато аналітиків порівнюють з «Планом Маршалла». План розрахований на 10 років і передбачає інвестиції у розмірі 750 млрд доларів. За словами Д. Шмигала: «Нам важливо продемонструвати іноземним урядам та компаніям, що Україна має чітке бачення того, як стати успішною, інтегруватися в ЄС та досягти економічного дива» [6].

План передбачає реалізацію 850 проєктів із загальним обсягом фінансування близько 750 млрд доларів. Основні напрями включають такі дії, як: зміцнення інституційної спроможності (наприклад, реформування антикорупційної системи, корпоратизація держпідприємств, приватизація нестратегічних активів, реформування системи оплати праці тощо) приблизно 0,1 млрд доларів; запровадження системи цифрової держави (перепис населення, впровадження електронних послуг, розвиток мережі Дія.Центрів) – 0,1 млрд доларів; заходи для зміцнення оборони та безпеки – 50 млрд доларів, інтеграція до ЄС – 1 млрд доларів; заходи щодо відновлення чистого та безпечного простору – 20 млрд доларів; запровадження енергетичної незалежності та зелений курс – 130 млрд доларів; покращення бізнес-середовища – 5 млрд доларів; забезпечення доступу до капіталу – 75 млрд доларів; макрофінансова стабільність приблизно 60–80 млрд доларів; розвиток економічних секторів з доданою вартістю (маються на увазі стартапи, машинобудування, агропромисловий комплекс) – 50 млрд доларів; інтеграція логістики з ЄС (відновлення інфраструктури, реконструкція аеропортів) – 120–160 млрд доларів [6].

План передбачає два етапи реалізації: більшість проєктів планується виконати у 2023–2025 рр., а завершити реалізацію – у 2025–2032 рр. Мета – досягти входження України до топ-25 країн світу за індексами людського капіталу та економічної складності [6]. За словами Іллі Несходовського директора Інституту соціально-економічної трансформації, країна стикається з великим безробіттям, зупиненими підприємствами та відсутністю житла у багатьох громадян. Це вимагає негайного впровадження ефективних моделей відновлення економіки ще до завершення бойових дій [2].

Проаналізувавши ці дані ми думаємо, що план післявоєнного відновлення України, представлений у Лугано, є надзвичайно важливою ініціативою, яка демонструє прагнення України до економічної модернізації, інтеграції в ЄС та сталого розвитку. Масштаб інвестицій і кількість проєктів відображають амбітність цілей, а порівняння з «Планом Маршалла» підкреслює історичне значення цього плану для майбутнього країни.

На нашу думку, головними перевагами плану є чітка стратегія пріоритетів, яка охоплює ключові сектори – від інфраструктури до інноваційної економіки. Особливо важливим є акцент на антикорупційних реформах, енергетичній незалежності та відновленні безпечного довкілля, що є не лише національним, але й глобальним викликом.

Однак реалізація цього плану вимагає подолання серйозних викликів, таких як забезпечення прозорості використання коштів, швидке відновлення основних інфраструктурних об'єктів, підтримка населення в умовах війни та залучення довгострокових міжнародних інвестицій. Крім того, важливо забезпечити узгодженість дій між урядом, місцевими громадами та міжнародними донорами.

Загалом, ми вважаємо, що цей план не лише забезпечує бачення післявоєнного відновлення, але й задає стратегічний напрямок для подальшого розвитку країни як частини європейської спільноти. Його успіх залежатиме від ефективності реалізації, міжнародної підтримки та готовності суспільства до трансформацій.

Висновок. У контексті забезпечення сталого розвитку України фінансове право відіграє ключову роль у формуванні правових основ для переходу до зеленої економіки та залученні необхідних інвестицій. Аналіз інструментів і механізмів сталого розвитку, розглянутих у статті, демонструє важливість інтеграції екологічних і економічних аспектів у національне законодавство. Одним із головних напрямів у цьому процесі є вдосконалення податкових, кредитних та інших фінансових механізмів, спрямованих на стимулювання екологічно чистих технологій, зниження викидів вуглецю та ефективне використання природних ресурсів. Прийняття і впровадження таких інструментів має безпосередній вплив на розвиток відновлюваної енергетики, зменшення залежності від викопного палива та стимулювання циркулярної економіки.

Міжнародні ініціативи, до яких приєдналася Україна, такі як Паризька кліматична угода, Глобальна зелена угода та інші міжнародні угоди і програми, мають суттєвий вплив на адаптацію українського законодавства до сучасних вимог сталого розвитку. Зелена економіка, з її акцентом на соціальну інклюзивність та інновації, вимагає комплексного підходу, який включає посилення міжнародної співпраці, адаптацію національних стратегій і створення відповідних умов для залучення інвестицій у проекти, що підтримують екологічну стійкість.

Важливо підкреслити, що післявоєнні перспективи України також матимуть вирішальне значення у визначенні пріоритетів сталого розвитку. Відновлення зруйнованих інфраструктур, впровадження нових інвестиційних проектів та модернізація промисловості мають базуватися на засадах зеленої економіки, аби сприяти довготривалому економічному зростанню та екологічній стійкості країни. Це вимагає ефективної політики держави щодо створення сприятливого інвестиційного клімату, залучення як державних, так і приватних ресурсів, а також активної участі міжнародних фінансових установ.

Різноманітність видів інвестування, таких як «зелені» облігації, спеціалізовані екологічні фонди, державні й приватні екологічні ініціативи, відкривають нові можливості для фінансування сталого розвитку. Водночас фінансове право має забезпечити ефективні правові механізми, які б регулювали та стимулювали ці інвестиції, гарантували їхню прозорість і відповідність екологічним стандартам.

Отже, фінансове право є фундаментом для побудови ефективної зеленої економіки, яка не тільки забезпечить стале економічне зростання України, але й сприятиме екологічній безпеці та добробуту майбутніх поколінь.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Волкова Є. С. (2022). Фінансові інструменти забезпечення сталого розвитку компанії. Організаційний комітет: Голова оргкомітету, 84. URL: http://iuf.edu.ua/wp-content/uploads/images/stories/conferences/conferenceiuf_2018.pdf#page=84.
2. Відновлювані джерела енергії в Україні. URL: https://assets.kpmg.com/content/dam/kpmg/ua/pdf/2019/09/Renewables-Report_2019-ua.pdf.
3. Гнеушев В.О., & Гелетуха Г.Г. (2013). Біоенергетика в Україні: екологічні стимули, правові та економічні проблеми розвитку і структурування. *Проблеми раціонального використання соціально-економічного та природно-ресурсного потенціалу регіону: фінансова політика та інвестиції*, Вип. 19, № 1, 231–240. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/prvse_2013_19_1_30.
4. Дима В.В. «Фінансові інструменти стимулювання розвитку» зеленої економіки в Україні.» *Інвестиції: практика та досвід* 5-6 (2020): 182–187. URL: http://www.investplan.com.ua/pdf/5-6_2020/31.pdf.
5. Кишакевич,Б., & Настьошин С. (2024). Економічні інструменти стимулювання розвитку відновлювальної енергетики та підвищення енергоефективності в ЄС. *Економічний про- стор*, (190), 136-140. <https://doi.org/10.32782/2224-6282/190-26>.
6. Лівак А.П. (2024). Порівняльний аналіз міжнародних методик відновлення земель після збройних конфліктів та їх застосування в Україні. *Академічні візії*, (31). <https://academy-vision.org/index.php/av/article/view/1117>.
7. Яцун А., & Вдовенко Н. (2024). Фінансові інструменти сталого розвитку в аспекті моделювання аграрного сектору економіки України. *Acta Academiae Beregsasiensis. Economics*, [4], 230–245. URL: https://dSPACE.kmf.uz.ua/jspui/bitstream/123456789/4353/4/Yatsun_Vdovenko_Finansovi_instrumenty_staloho_rozvytk_2024.pdf.